

महोत्सुपतमः सर्वेष्वेव यतःस्रुतः । अन्योवा सर्वरूप-
स्तु न साध्यो मह उच्यते” । “कुमारस्त्याकुशले-
रनुष्ठिते भिषग्वराप्रैरथ गर्भभर्मणि” रघुः ।

कुमारयु पु० कुमारं कौमारं याति या-कु भिन्नयादि०
नि० । युवराजे उज्ज्वलदत्तः

कुमारललिता स्त्री “कुमारललिता ज्स्गाः” दृत्त०र०
उक्ते ऽसप्राचारपादके छन्दोभेदे । कुमारं सुन्दरं
ललितं चेषितं, तादृशं ललितं, वा यस्य । २सुकुमार-
चेष्टायां न० । शतद्युक्ते त्रि० ।

कुमारवाहिन् पु० कुमारं स्कन्दं वहति वह-णिनि ।
मयूरे शब्दरत्ना० । कुमारवाहनत्वात्तस्य तथात्वम् ।
वह-स्वार्थे णिच् ल्युट् इत० । कुमारवाहनमप्यत्र न० ।

कुमारसम्भव न० कुमारस्य कार्तिकेयस्य सम्भवमधिकृत्य
कृतोपन्यः अण् आख्यायिकायां तस्य लुक् । कालिदास
प्रणीते महाकाव्यभेदे ।

कुमारसू स्त्री कुमारं स्कन्दं सूते सू-क्विप् इत० । ऽगङ्गा-
याम् २हैभवत्याञ्च हेमच० । तयोस्तदुत्पत्तिस्थानत्वात्
तथात्वम् कुमारजनन्यादयोऽप्यत्र

कुमारहारित पु० यजुर्वेदसम्प्रायप्रवर्तके ऋषिभेदे “कुमार-
हारितात् कुमारहारितः” शत०ब्रा० १४,५,५,२२,

कुमारिका स्त्री कुमारी-स्वार्थे क संज्ञायां कन्, कुमार-
खुल् वा । ऽअनूढकन्यायाम् २नवमस्त्रिकायां ३स्थू-
लैलायां रत्नमा० । ४दृत्तकुमार्यां ५कुमारीशब्दार्थे ।
भारतवर्षस्य नवसु खण्डेषु ६खण्डभेदे यथाह सि०शि० ।
“रेन्द्रं कशेरुशकलं किञ्च तास्यपुष्पमन्यद्गभस्तमदनश्च
कुमारिकाख्यम् । नागञ्च सौम्यमिह वारुणमन्यखण्डं
गाभ्रव्वं संज्ञमिति भारतवर्षमध्ये । वर्सव्यवस्थिति-
रिहैव कुमारिकाख्ये शेषेषु चान्यजजनाः भिवसन्ति सर्वे”
कशेरुशब्दे १८३५ पु० विवृतिः

कुमारिन् त्रि० कुमारोविद्यतेऽस्य इति । कुमारयुक्ते “उलि-
ष्या ता कुमारिणाः ऋ०८,३१,८ कुमारिणौ दम्पती
इत्यर्थः सुपां सुबिख्यादिना पा० औस्थाने आच् ।

कुमारिल पु० सीमांसकभेदे “साधु कुमारिल खामिन् !
साधु” प्रबोधच०

कुमारी स्त्री कुमार+प्रथमवयोवचनत्वात् स्त्रियां ङीप् ।
ऽअनूढकन्यायां वर्षभेदेन तद्भाषभेदाः कालसङ्घर्षाशब्दे
उक्ताः तन्नुसारे तत्पूजाफलसहितानामभेदा अन्यथा
उक्ता यथा “होमादिकन्तु सकलं कुमारीपूजनं विना ।

परिपूर्णफलं न स्यात् पूजया तत्तद्भवेद्भुवम् । कुमारीपू-
जया देवि ! फलं कोटिगुणं भवेत् । पुष्पं कुमार्यै यद्दत्तं
तन्मोरुसदृशं भवेत् । कुमारी भोजिता येन त्रैलोक्यं तेन
भोजितम्” । तत्र कुमारीनिर्णयः जामले “एकवर्षा
भवेत् सन्ध्या द्विवर्षा च सरस्वती । त्रिवर्षा त्रिविधा मूर्त्ति-
श्चतुर्वर्षा च कालिका । सुभमा पञ्चवर्षा तु । षड्वर्षा च
उमा भवेत् । सप्तभिर्म्मालिनी साक्षादष्टवर्षा च कुब्जिका ।
नवभिः कालसङ्घर्षा दशभिश्चापराजिता । एकादशे च
रुद्राणी द्वादशाब्दे तु भैरवी । त्रयोदशे महालक्ष्मीः
द्विसप्ता पीठनायिकाः । चैत्रज्ञा पञ्चदशभिः षोडशे चा-
म्बिका स्मृता । एवं क्रमेण संपूज्या यावत्पुष्पं न
दृश्यते । प्रतिपदादिपूर्णमानं द्वाद्विभेदेन पूजयेत् ।
महापुष्पं सर्वेषु विशेषाच्च पवित्रके । महानवम्यां
देवेशि ! कुमारीञ्च प्रपूजयेत् । “कुमारिका ह्यहं नाथ !
सदा त्वं हि कुमारिका । अष्टोत्तरशतं वापि एकां वापि
प्रपूजयेत् । पूजिताः प्रतिपूज्यन्ते निर्देहन्त्यवमानि-
ताः । कुमारी योगिनी साक्षात् कुमारी परदेवता ।
असुरा दुष्टनागाश्च ये च दुष्टगृहा अपि । भूतवे-
तःलग्नवर्षाङ्कानिनीयक्षराक्षसाः । याश्चानप्राः देवताः सर्वा
भूर्भुवःखःस्यभैरवाः । पृथिव्यादीनि सर्वाणि ब्रह्माण्डं
सचराचरम् । ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ।
ते तृष्टा सर्वदेवाश्च यस्तु कन्यां प्रपूजयेत् । विधियुक्तं
कुमारीञ्च भोजयेच्चैव भैरवीम् । पाद्यमर्घ्यं तथा
धूपं कुङ्कुमञ्चन्दनं शुभम् । भक्तिभावेन संपूज्य कुमारी-
स्थोनिवेदयेत् । प्रदक्षिणपथं कुर्यादादौ मध्ये तथा-
न्ततः । पश्चाच्च दक्षिणा देया रजतखर्चमौक्तिकैः । द-
क्षिणाश्च कुमारीस्थोदद्यात् प्रक्रमतस्ततः । विवाहयेद्य-
स्तु कन्यां ब्रह्महत्यां विनश्यति । गोहत्या च स्त्रीह-
त्या च सर्वपापं प्रणश्यति । यो यञ्च पुण्यकाले च
कन्यादानं प्रकल्पयेत् । बालकासागरं ज्ञेयं तावदत्तं
सहस्रकम् । एकैकं कुलसुदृश्यं रुद्रलोके महीयते” क-
नप्रादानन्तु तत्तदेवताप्रीतये इति सम्प्रदायः । वस्तुतस्तु
तत्तदप्रायाः कन्यायास्तत्तद्देवताबुद्ध्या शिवरूपत्वं सम्प्रदा-
नीये विभाव्य दद्यादिति रहस्यार्थः” लण्णानन्दः ।
“सं प्राप्ते द्वादशे वर्षे कुमारीत्वभिधीयते इति स्मृत्युक्तायां
२द्वादशवर्षीयकन्यायाम् ३पार्वत्याम् ४नवमस्त्रिकायां
५नदीभेदे ६दृत्तकुमार्याम् तत्पुण्यायगुण्यादि भावप्रकाशे
उक्तं यथा “कुमारी स्मृत्कन्या च कन्या दृत्तकुमारिका